

**MAKTABGACHA YOSHDAGI TAYYORLOV GURUHLARIDA
HARAKATLI O‘YINLARNING JISMONIY RIVOJLANISH SOHALARIGA
TA’SIRI**

Bozorova Oqila Bekmurodovna

Buxoro shahar 77-son Maktabgacha
ta’lim tashkiloti direktori

***Annotatsiya:** Harakatli o‘yinlar harakat qobiliyatlari rivojlantirish vazifasining amalga oshirilishini maksimal darajada ta’minlaydi, chunki ularning mazmuni harakat dasturlarini shakllantirish va almashtirishga yo‘naltirilgan.*

***Kalit so‘zlar:** harakat, maksimal, insonning, malakalari, tana, harakat, buyumlar, bolalar, o‘yin.*

**EFFECT OF ACTION GAMES ON AREAS OF PHYSICAL DEVELOPMENT
IN PRE-SCHOOL PREPARATORY GROUPS**

***Abstract:** Action games ensure the implementation of the task of development of movement skills to the maximum extent, as their content is focused on the formation and replacement of movement programs.*

***Keywords:** movement, maximum, human, skills, body, movement, objects, children, game.*

Kirish. Ma’lumki, insonning rivojlanish jarayonida egallab boradigan harakat tajribasi turli darajadagi xarakat dasturlarining yuzaga kelishi va mustahkamlanishida o‘z ifodasini topadi. Harakat malakalari qanchalik xilma-xil bo‘lsa, yangi harakatlarni o‘zlashtirish imkoniyatlari shuncha ko‘p bo‘lishi tabiiy (N.A.Bernshteyn, V.S.Gurfinkel, Yu.S.Levik) harakatli o‘yinlar murakkab tizimlar bo‘lgan tana va uning

qismlari holatlari, harakatlar va harakat faoliyatlarining tez-tez almashinib turishi bilan tavsiflanadi.

Tayyorlov guruhi bolalarning asosiy harakat turlarini rivojlantirishning o'ziga xos xususiyatlari mavjud. O'rgatishning ushbu bosqichida harakat malakalari va ko'nikmalari ko'laminin kengayishi, jismoniy fazilatlar (tezlik, chidamlilik, tezkorlik va boshqalar)ning rivojlanishi bilan bog'lik holda ham mashqlarni yaxlit, ham harakat texnikasi elementlarini alohida-alohida muvaffaqiyatliroq o'zlashtirish imkoniyati yuzaga keladi. Olti-yetti yoshli bolalarda o'z oldilariga qo'yilgan vazifalarni ongli tushunib etish, vaziyatni baholash, o'z harakatlarini boshqara bilishga muayyan tayyorgarlik bo'ladi, shuning uchun og'zaki ko'rsatma berish va tushuntirish yordamida maktabgacha yoshdagi bolalarning harakat faoliyatida mustahkam bilim va ko'nikma shakllantirish mumkin bo'ladi.

Asosiy qism. Tayyorlov guruhi bolalarning har tomonlama rivojlanishida o'yin asosiy faoliyat turi bo'lib hisoblanadi. Bola yoshligida qanchalik ko'p o'ynasa, bu uning maktabda yaxshi o'qishiga va keyinchalik mehnat faoliyatiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. O'yin bu bola faoliyatining yorqin turi, o'yin jarayonida uning irodasi, hissiyoti, ehtiyoji, qiziqishlari, ta'sirchanligi, ya'ni butun shaxsiyati shakllanadi. O'yin buyumli buyumli va ijtimoiy voqelikdagi harakat qilish va uni anglashga qaratilgan jarayondir. Kichik yoshdagi bolalarga asosiy buyumlar bilan bajariladigan qiziqarli harakatlar bo'lsa, bola katta bo'lgan sari o'yindagi kattalar harakatlarini va munosabatlarini qayta aks ettirishiga xizmat qiladi. Qadimdan o'zbek halqi bolalariga turli halq o'yinlarni o'ynatib o'rgatib kelganlar va o'yinlar orqali uddaburonlik, chaqqonlik, topqirlik, mehrshafqatlilik kabi fazilatlarni tarkib toptirib, mehnatga o'rgatib boriladi. Harakatli va kam harakatli o'yinlarni tanlash va rejalashtirish dasturga muvofiq amalga oshiriladi. Bunda har bir yosh guruhining sharoiti hisobga olinadi, chunonchi, bolalarning jismoniy va aqliy rivojlanishining umumiy darajasi, harakat ko'nikmalarining rivojlanishi, har bir bola sog'lig'ining ahvoli, individual tipologik xususiyatlari, yil fasli, kun tartibi, o'yinni o'tkazish o'rni, shuningdek bolalar qiziqishlarining o'ziga xos xususiyatlari.

Harakatli o'yinlar ichida guruhning barcha bolalari bir vaqtda aktiv ishtirok etadigan o'yinlar («Chumchuqlar va avtomobil», «Qimning zvenosi tezroq saflanadi», «Ayyor tulki» va oshqalar) ham bor. Shu bilan birga harakatlarning navbatliligi asosiga qurilgan («Quvlashmashoqlar», «Kim lentani tezroq tortadi», «Xaltachalarni almashtirish» va hakazo) foydali va qiziqarli o'yinlar mavjud. Bu o'yinlar irodani tarbiyalashga yordam beradi, o'zini tuta bilishga o'rgatadi.

Xulosa: Bunday o'yinlarni noto'g'ri tashkil etilganda bolalar o'yin topshiriqlarini bajarish uchun uzoq vaqt navbat kutib qoladi. Kutib qolish, statik holatlarning bir xilligi, ayniqsa, kichik yoshdagi bolalarda qiziqishning, harakat reaksiyasi tezligining susayishiga olib keladi; katta yoshdagi bolalar arzimagan bahona bilan o'yindan chalg'iydilar, bu esa mazkur holning sabablarini hisobga olmagan tarbiyachidanorozilik uyg'otadi. Bunday paytda o'yinda kichik guruh ishtirok qiladiva u uzoq davom etmaydi, bolalar aktiv bo'lib o'yin oxirigacha diqqat qiladilar.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Rahimqulov K.D., Usmonxo'jayev T.S. «Jismoniy tarbiyadan bolalar va o'smirlar uchun 1000 mashq hamda harakatli o'yinlar. 2001y.
2. Raximqulov K.D. «Kichik yoshdagi bolalarning qaddi qomatini rivojlantirishga mo'ljallangan mashqlar va harakatli o'yinlar» 2001 y
3. Arjan Egges, Arno Kamphuis, Mark Overmars "Motion in Games" First International Workshop, Utrecht, MIG 2008. 236 s.